

ทำงานวิชาการเกินตัว?

วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ ผมนั่งฟังการประชุม [กลุ่มสามพราน](#) เรื่อง ทิศทางและจังหวะก้าวของ [สช.](#) ในระยะ ๕ ปีข้างหน้า ที่เริ่มจากระเบิดลูกแรก คือ HIA (Health Impact Assessment) ที่ทางผู้นำรัฐบาลมอง ในแง่ลบ เดว่าเพราะผู้ประกอบการ หรือผู้บริหารที่ต้องการสร้างโครงการขนาดใหญ่ไม่ชอบ มองว่า HIA เป็นเครื่องมือของฝ่ายค้าน ทำให้เดินโครงการขนาดใหญ่ไม่ออก

การอภิปรายในที่ประชุมมีเรื่องซับซ้อนมาก ผมได้เรียนรู้มาก ข้อเรียนรู้ของผมคือ สังคมต้องการ ความรู้และหลักฐาน (evidence) สำหรับโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ที่มีการอ้างเป้าหมายเพื่อส่วนรวม

คุณหมออำพล จินดาวัฒนะ เลขาธิการ สช. ที่เพิ่งหมดวาระ พูดเรื่อง การเปลี่ยนผ่านระบบสุขภาพ ที่ถ้าไม่ทำอย่างมีปัญญา และสติ เราจะพลาดพลั้งอย่างที่เราสหรัฐอเมริกากำลังเผชิญ คือบริการไม่ครอบคลุม คนยากลำบากเข้าไม่ถึง ทั้งๆ ที่ใช้เงินมากมายมหาศาล ถึงร้อยละ ๑๗ - ๑๘ ของจีดีพี และที่ร้าย กระบวนการพัฒนา หรือการเข้ามาหาหินของอุตสาหกรรมหลักๆ ของประเทศนั่นเอง เป็นต้นเหตุของการทำลาย สุขภาพของพลเมือง

อ. หมอประเวศ ย้ำแล้วย้ำอีกในที่ต่างๆ ว่าระบบสุขภาพ ต้องเปลี่ยนผ่านจากระบบเก่า (conventional health systems) ที่เน้นบทบาทของวิชาชีพ ไปเป็นระบบสุขภาพใหม่ (new health systems) ที่เน้นบูรณาการ บทบาทของทุกภาคส่วนในสังคม เพื่อดำเนินมาตรการ “สร้างนำซ่อม”

คุณหมออำพล เตรียม PowerPoint จำนวนเพียง ๗ แผ่น มาทบทวนเรื่องราวของการปฏิรูประบบสุขภาพ โลกและไทยในระยะเวลา ๕๐ ปี
ชี้ให้เห็นความสำเร็จและความท้าทายที่ดำเนินการมาในประเทศไทย ซึ่งหาก มองในภาพใหญ่ วงการ [นโยบายสุขภาพ](#) โลกยกย่องประเทศไทยมาก
ที่ดำเนินการถูกทาง และมียุทธศาสตร์ที่น่าทึ่ง แต่หากมองลงรายละเอียด เรายังมีความท้าทายมาก ที่ผมมองว่า เป็นเรื่องของการบริหารนโยบายเพื่อการ
เปลี่ยนแปลง ที่จะต้องเข้าใจรายละเอียดของระบบที่ภาคส่วนต่างๆ คู่้นเคย หรือมีผลประโยชน์เกี่ยวพัน และต้องบริหารแบบประสานประโยชน์
และเปลี่ยนฐานผลประโยชน์แบบที่ฝ่ายต่างๆ เตรียมตัว และตั้งตัวได้ คือต้องบริหารนโยบายสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก

ทั้งคุณหมอพลเดช ปิ่นประทีป เลขาธิการ สช. ท่านปัจจุบัน และคุณหมออำพล จินดาวัฒนะ เลขาธิการผู้ก่อตั้ง สช. ต่างก็เป็นผู้มีปัญญาลุ่มลึก
และมีทักษะด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่ล้ำลึกและ เชื่อมโยงมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีความสามารถในการเชื่อมโยงกับระบบความเป็นจริงในสังคมไทย
ในการนำเสนอนี้ ผมจึงได้เรียนรู้มากมาย

โดยเฉพาะการวางตำแหน่ง (positioning) ของหน่วยงานที่ทำหน้าที่บริหารการเปลี่ยนแปลงของ ระบบนโยบาย อย่าง สช. ที่จะต้องแยก ๓ ส่วนออกจากกัน
ให้ทำงานร่วมมือกัน และอาจเห็นต่างกันได้ คือ (๑) [งานวิชาการ](#) ด้านนโยบาย (๒) การพัฒนานโยบาย (๓) การตัดสินใจเชิงนโยบาย

ที่สำคัญที่สุดคือต้องนิยามคำว่า “พัฒนานโยบาย” ให้ถูกต้อง ว่าหมายถึงการเสนอทางเลือกเชิง นโยบายหลายทาง พร้อมคำอธิบายวิธีการจัดการ
และผลกระทบที่จะตามมา (ทั้งทางบวก และทางลบ) จากการเลือกแนวทางใดแนวทางหนึ่ง โดยเสนออย่างมีข้อมูลหลักฐานประกอบอย่างน่าเชื่อถือ
(มาจากงานวิชาการ)

ที่ผ่านมา สช. อาจทำหน้าที่ทั้ง ๓ อย่างข้างบนปนๆ กันไป โดยที่จริงๆ แล้วไม่มีอำนาจทำข้อ ๓ แต่อาจมีภาวคิของ สช. หาทางผลักดันการตัดสินใจบางเรื่อง

ในลักษณะที่ฝรั่งเรียกว่า advocacy แต่ผู้บริหารประเทศมองว่า สุข. มีส่วนรู้เห็น เท่ากับว่า สุข. ทำงานลำเส้น ทำให้ สุข. มีศัตรู มุมมองตามย่อหน้านี้ อาจมองต่างกันได้มากมายหลายมิติและหลายระดับความรุนแรง

เป็นที่มาของข้อกังขาที่ว่าการทำงานวิชาการควรมีการพุ่งเป้าไปที่บทบาทใดเป็นหลัก หรือต้องทำหลายบทบาท คือรวมทั้งการผลักดันเอาผลงานวิชาการไปสู่การใช้ประโยชน์ด้วยหรือไม่ คำตอบตามสามัญสำนึกโดยทั่วไปคือ ควรทำด้วย แต่ก็มีคำถามต่อว่าในกรณีการวิจัยเชิงนโยบายล่ะ หน่วยงานวิชาการควรทำหน้าที่ ตัดสินว่าต้องเลือกทางเลือกที่ ๑ ไม่ใช่ทางเลือกที่ ๒ หรือ ๓ (หรือบางกรณีเสนอเพียงทางเลือกเดียว คือให้ยุติโครงการนั้น) แล้วเข้าขับเคลื่อนสังคมเพื่อบีบบังคับให้ทำตาม หรือควรเสนอ ๓ ทางเลือก พร้อมคำอธิบายผลกระทบที่จะตามมา ของแต่ละทางเลือก พร้อมหลักฐานและเหตุผล ที่ครบถ้วน รวมทั้งแนวทางลดผลกระทบเชิงลบ

ผมมีความเห็นว่า ในกรณีของผลงานวิจัยทางเลือกเชิงนโยบายสาธารณะ หน่วยงานวิชาการควรจัดทำ เอกสาร public policy brief เผยแพร่แก่สาธารณชนด้วย ในลักษณะเผยแพร่ความรู้และข้อมูลหลักฐานอย่างเป็น กลาง หรือเป็นวิชาการ ไม่นอมน้าว (advocate)

คำถามคือ มหาวิทยาลัย และหน่วยงานวิจัยจะมีการบริหารจัดการให้นักวิชาการหรือนักวิจัย ปฏิบัติอยู่ในกรอบคิดนี้ได้อย่างไร และจะพัฒนาทักษะการสื่อสารผลงานวิชาการในลักษณะสื่อสาร ข้อมูลหลักฐาน (evidence) ให้คนในสังคมทั่วไปเข้าใจง่าย ได้อย่างไร

ทำงานวิชาการเกินตัว?

เขียนโดย ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช

วันพฤหัสบดีที่ 15 ธันวาคม 2016 เวลา 00:00 น. - แก้ไขล่าสุด วันพฤหัสบดีที่ 15 ธันวาคม 2016 เวลา 13:39 น.

๒๐ พ.ย. ๕๙

[591214](#) ,

บันทึกนี้เขียนที่ [GotoKnow](#) โดย [Prof. Vicharn Panich](#)